

Emlékezés Tatán

► Mint arról lapunk előző számában beszámoltunk, június 23-án a magyarországi Tatán is megemlékeztek a Vészkorszak áldozatairól. Kerti Katalin, a Goldberger Alapítvány elnökének felkérésére hitközségünk nevében dr. Novák Tamás szolt az egybegyűltekhez. Beszéde lapunk 5-6. oldalán olvasható.

Zsidó Kulturális Fesztivál és megemlékezés Dunaszerdahelyen

Fotó: parameter.sk

Június 24-28. között került sor Dunaszerdahelyen a város önkormányzata által támogatott kulturális fesztiválra. A rendezvénysorozatra csaknem százötven elszámzott és utódaik érkeztek a világ minden részéből. A kulturális programokon: kiállítás, koncert, könyvbemutató, városnézés, fogadáson kívül jelentős esemény volt a hatvanhárom botlatókö felavatása az áldozatok egykori lakóhelye előtt.

Június 30-án emléktáblát avattak a vasútállomáson és a közeli Alistál község zsidó temetőjében. A nagyszabású megemlékezésen új táblát avattak az emlékfalon, fáklyát gyújtottak a hatmillió áldozat emlékére, beszédet mondott Kornfeld Tibor a közösség vezetője, Zvi Vapni, Izrael Állam pozsonyi nagykövete, Disztl Antal, a Pozsonyi Magyar Nagykövetség tanácsosa, túlélők és leszármazottaik. Megható volt a nyolcéves izraeli kislány, a negyedik generáció képviselőjének felszólalása. Ezt követte Hájos Zoltán, a város polgármestere, Igor Rintel, a Szlovákiai Hitközségek Szövetségének alelnöke. Fellépett a nagymegyeri Bárdos Lajos vegyeskar, énekelt Baruch Vesely kántor és fia Jeruzsálemből, az Izraelből jelenlévők kórusa, diákversmondó. Vadász Magda, a MAZSIHISZ vezetőségi tagja Heisler András elnök képviseletében szolt az egybegyűltekhez. A gyászima után fogadásra került sor a síkabonyi közösségi házban. Komáromból a Paszternák házaspár volt jelen a megemlékezésen. ◀

Szerkesztői gondolatok

Évekkel ezelőtt döntött úgy a Komáromi Zsidó Hitközség vezetése, hogy a gyakorta szűkösnek bizonyuló közösségi programterületünket megnöveli,

PASZTERNÁK ANDRÁS

összekötve a Wallenstein Zoltán kultúrtermet a Schnitzer Ármin Mikromúzeummal. Az elhatározás helyesnek bizonyult, azóta sokkal kényelmesebben elférünk a Shalom klub rendezvényein, az ünnepi programokon és vacsorákon. Már ekkor felvetődött, hogy a két terem közé majd egy toloajtó is felszerelésre kerül. Az anyagi feltételek megteremtődésével, néhány nappal az idei Mártírnap előtt ez megvalósult. Kollár Zoltán vezetőségi tag koordinálása mellett elkészült a Dávid-csillagokkal díszített, impozáns térelválasztó, lehetővé téve, hogy kisebb rendezvények esetén külön-külön is használhatók legyenek a helyiségek. Legyen szó akár látogatók fogadásáról, megbeszélésekről, múzeumi interaktív órákról. Először megpillantva a sötétbarna négyrészes nyílászárót, óhatatlanul arra gondolunk, mintha 1896, az épület átadása óta, mindig itt állt volna. Használja a közösség még nagyon sokáig az új fejlesztést! ◀

Közösségi mozaik – kép(ek) a hitközség múltjából –

► Nagy Katalin felvételén a sárospataki református teológia hallgatóinak látogatása látható 1997-ből. A vendégeket Knöpfler Lajos bácsi és a Paszternák család fogadta a Menház zsinagógájában. A hitközség történetének megismerése mellett a fiatalok megtekintették a zsidó ünnepekhez, hagyományainkhoz kapcsolódó gyűjteményünket is. A csoport mögött a homlokzaton még a régi 1992-ben a Holokauszt áldozatainak emlékére felavatott emléktábla látható. Ezt 1998-ban máig ismeretlen tettesek ellopták az épületről.

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy
10103804/5200 – OTP Slovakia

Nemzetközi átutalás külföldről:

Cím: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia
IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatinova 33, 94501 Komárno
vagy

IBAN: SK525200000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX

Bankunk címe: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Hitközségi Híradó – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja, alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő:** Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak:** Haas Judit, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő:** Saláth Richárd, **olvasószerkesztő:** Vadász Magda (Budapest), Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomatás:** Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Alapítva 5756-ban. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!**

Faliújság rövid hírek

A HH-t, a KZSH-t és a Shalom klubot támogatták: MUDr. Ivan Kolin (Kassa) és anonimitásukat kérő adományozók. Köszönjük!

Június 30-án mártír megemlékezést tartottak Galántán. Közösségünket Kollár Zoltán képviselte. Részletes beszámolót a lapunk szlovák részében olvashatnak.

Július 4-én holland turisták látogattak a Menházba. Nagy érdeklődéssel tekintették meg múzeumunkat és a zsinagógát. Kérdéseikre Pasternák Antal elnök németül válaszolt. Krónikánkba elismerően írtak a látottakról.

Június folyamán felkereste a Menházat Smolenicéből egy négytagú stáb, akik a zsidósággal kapcsolatos filmet szeretnének forgatni. Közösségünk múzeumában és a zsinagógában Novák Tamás kalauzolta őket. Szlovákul mesélt közösségünkéről, a hagyományainkról és válaszolt a vendégek érdeklődő kérdéseire.

Július 5-én egy több mint ötven fős, főleg pedagógusokból és családtagjaikból álló csoport látogatott hozzánk, akik a Lubica Ježová, a Kereskedelmi Akadémia tanára által szervezett üdülésen vettek részt Komáromban Szlovákia több városából és Csehországból érkeztek. Érdeklődve hallgatták Pasternák Antal szlovák nyelvű előadását a múzeumban és a zsinagógában.

Támogatóink / naši sponzori:

„Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín“

Új Tórafordítás készül

Beszélgetés Balázs Gáborral

Azon szerencsés emberek közé tartozom, akiknek a munkája és hobbija szorosan összefügg: zsidó oktatással foglalkozom lassan harminc éve, ez pedig lehetővé és szükségszerűvé is teszi, hogy a szenvedélyemnek élhessek és folyamatosan tanulmányozzam a zsidó hagyomány antik és modern forrásait. Számos formális és informális keretben tanítottam és tanítok Magyarországon amióta visszatértem Izraelből, ahol 14 évet éltem és tanultam.

Korábban már többször volt vendégünk Komáromban. Milyen témákkal foglalkozik mostanában? Merre hallgatjuk előadásait?

Két fő érdeklődési területem van: zsidó filozófia és az Izrael tanulmányok. Az első területen elsősorban vallás, erkölcs és politika összefüggésének kérdései, illetve a posztmodern vallásfilozófia dilemmái érdekelnek. Izraellel kapcsolatban is némi képp hasonló témákkal, vallás és politika, illetve a jelenkori zsidó és izraeli identitás problémáival foglalkozom. A 21. század eleje valódi sorsforduló pont lehet az emberiség történetében, olyan kihívások előtt állunk, amelyekkel sosem kellett korábban szembe néznünk. Ezek közül elég a mesterséges intelligencia és a globális klímaváltozást említeni, hiszen ezek közül bármelyik elég ahhoz, hogy megváltoztassa az emberiség jövőjét. Az emberiség nagy része, és ez alól nem kivétel az átlagos zsidó sem, úgy viselkedik, mintha még mindig elég lenne a hagyományos kérdésekre választ adni ahhoz, hogy biztosítsuk, a gyermekeink és a következő nemzedékek életben maradását. Az emberek nagy többsége azt választja, hogy nem veszi komolyan a bennünket fenyegető veszélyeket, azt hiszi, bőven van még időnk arra, hogy megoldjuk

az egyre nagyobb problémáinkat. Előadásaimban gyakran foglalkozom ezekkel a kihívásokkal, többnyire azt vizsgálom, hogy segítségünkre lehet-e a zsidó hagyomány a válaszok megtalálásában. Munkahelyemen, az OR-ZSE-n kívül elsősorban a Bálint Házban, szarvasi madrich képzésen és Spinoza Házban szoktam rendszeresen előadni, de gyakran és szívesen elmegyek más fórumokra is.

Az Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem oktatójaként kinek ajánlja az intézmény képzéseit?

A tavaly óta megújult vezetéssel, Vajda Károly rektorral, Bíró Tamás rektorhelyetessel és Darvas István főtítkárral működő Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem elsősorban azok számára vonzó hely, akik az úgynevezett zsidó tudományokkal (Jewish studies) kívánnak foglalkozni. Az alapképzésünkön judaisztikából, a mesterképzésünkön zsidó kultúratörténetből, a doktori iskolánkban pedig szinte bármely zsidó hit- és vallástudományhoz tartozó területből lehet fokozatot szerezni. A felekezeti szociális munkás képzésünk szintén nagyon sikeres, keresett szak.

Aki kifejezetten vallási tanulmányokra vágyik, annak kítűnő hely a rabbiképzést

biztosító szak, amely éppen megújulási folyamatban van. A tanszékvezetővel, Róna Tamás főrabbival és a szakon tanító rabbi kollégákkal igyekszem szakfelelősként kialakítani egy új, a 21. század társadalmi, politikai és vallási kihívásaira választ kereső, új vallási vezetők képzését lehetővé tevő koncepciót. Azok a rabbik, akik az intézményből kikerülnek az elkövetkezendő négy-öt évben, remélem elsősorban az angolszász világból és Izraelből ismert, a tudomány és a vallás iránt egyaránt elkötelezett közösségi vezetők lesznek, felújítva ezzel a neológia eredeti hagyományát. Ahhoz, hogy valaki jó rabbi legyen a 21. században, elsősorban a tanulás, a közösség-építés és a zsidó hagyomány iránti elkötelezettségre van szükség. Kell továbbá komoly intellektuális bátorság ahhoz, hogy szembe tudjunk nézni a valóban súlyos kérdésekkel, és alkalomadtán el tudjuk dönteni, mi az, amit a hagyományból változás nélkül akarunk megőrizni, és mi az, amit megváltoztatva akarunk tovább vinni.

Hogyan látja a zsidó közösségek helyzetét a régióban? Milyenek a jövőbeli kilátások?

Mint mondtam, legjobb meggyőződésem szerint a közeljövő kérdései globálisak, minden emberi lényt érintenek, nem kizárólag a zsidó közösségeket. Nagyon optimista elképzelés azt hinni, hogy fenntartható az a jóléti és teljességgel felöltlen életforma, amelyet jelenleg folytatunk. Attól félek, hogy egy pár évtizeden belül az első számú kérdésünk az életben maradás lesz, és nem pusztán a zsidó közösségek fenntartása.

Folytatás a következő oldalon.

Búcsúzunk! Elhunyt dr. Dušan Rybár, a Rimaszombati Zsidó Hitközség elnöke

Június 19-én búcsúzott Rimaszombat és környéke zsidó közössége vezetőjétől, MUDr. Dušan Rybár gyermekorvostól, aki súlyos betegség következtében életének 74. évében elhunyt. A környéken köztisztelőnek és szeretetnek örvendő doktor búcsúztatóján részt vettek a város és a környék lakosai. A rabbini-kus feladatokat Miša Kapustin pozsonyi rabbi végezte, beszédet mondott többek között Igor Rintel, a SZLOZSIHISZ alelnöke.

Feleségén, gyermekein, unokáján, rokonain kívül fájó szívvel búcsúzik tőle a régió zsidó közössége, amelyet sok éven keresztül odaadóan vezetett. Rybár doktor több mint negyven éven át

gyógyította Rimaszécs község kis betegeit. A búcsúztatón fia, Tamás mondott kadist. Rybár úr közösségünk élete iránt mindig érdeklődött, lapunk rendszeres olvasója volt. Emlékét megőrizzük!

A komáromi közösség és a HH szerkesztői

(Lapunknak 2017 májusában adott interjút Dušan Rybár, mely a 252. lapszám 4. szlovák oldalán olvasható az alábbi linken: <https://kehreg.files.wordpress.com/2017/06/hh252.pdf>). ◀

Folytatás az előző oldalról.

Amennyiben optimisták akarunk lenni és feltételezzük azt, ami szerintem nem fog bekövetkezni, hogy valami csodálatos találmány következtében az európaiak folytathatják szinte változatlanul jelenlegi életformájukat, akkor meghatározó fontosságú lesz, hogy tudunk-e a zsidó hagyományról olyan üzenetet kommunikálni, amely elfogadható az Y és Z generáció számára. Mindenki arról beszél, hogy ezek a nemzedékek nagyon jelentősen különböznek azoktól, akik a hetvenes években voltak gyerekek, és épp ezért ésszerűtlen azt képzelni, hogy a zsidó közösségeknek ugyanazokkal a módszerekkel majd sikerül megszólítaniuk őket, amelyek már az előző nemzedékek esetében se nagyon sikeresen működtek. Én abban reménykedem, hogy a globális változások pozitív hatása az lehet, hogy az emberek elkezdik a kis közösségi kereteket keresni, a zsidó közösségekben pedig lesznek olyan vallási vezetők, aki képesek lesznek releváns válaszokat adni majd az új nemzedékek kérdéseire.

A közelmúltban egy új Tórafordítási projektbe kezdett. Kérem, mutassa be ezt olvasóinknak.

Bármilyen új projektbe kezdeni napjainkban jelentős optimizmusról tanúskodik. A Tóra újra fordításának és kommentálásának projektje egy nagyszabású kezdeményezés, amely keretében a Magyarországon judaisztikával foglalkozó szakemberek és rabbik segítségével igyekszem elkészíteni egy új, mai nyelvezetű Tóra fordítást. Megpróbáljuk ellátni ezt a szöveget egy olyan kommentárral, amelyben egyaránt helyet kap a korszerű judaisztika tudomány és a vallási hagyomány. A végeredmény olyan kiadvány lesz, amely egyszerre szól zsinagógába járó, hagyomány iránt elkötelezett zsidókhöz, de azokhoz is, akik nem vesznek részt a vallási életben, sőt a zsidóság iránt érdeklődő nem zsidók is érdeklődéssel olvashatják majd.

Milyen tervei vannak a témában?

A közeljövőben a legfőbb terveim ehhez a fordításhoz és a kommentárhoz kapcsolódnak, amivel párhuzamosan szeretném megvalósítani a rabbiképzés programjának az előbb említett átalakítását és korszerűsítését. ◀

PT

Síp 12 – ahova érdemes visszatérni

Néhány hónapja nyílt meg a Budapesti Zsidó Hitközség székházának földszintjén, a Kosher Deli Budapest bolt és étterem, ahol bárki beszerezheti kedvenc izraeli csemegéit. Széles a választék friss kóser pékáruból, húsokból, konyhai, háztartási kiegészítőkből. Ha kipróbálnánk a zsidó konyha finomságait, a galéria hangulatosan kialakított terében helyben készített szendvicseket, salátákat, pizzákat és egyéb fenséges étkeket fogyaszthatunk reggeltől estig. A süteményes pult édeségeit látva, biztosan megkóstolja ezeket is a látogató, mielőtt kilépne a Síp utca 12 ajtaján. – www.facebook.com/kosherdeli-budapest. ◀

PA

Hosszú éjszaka a budapesti Bálint Házban

Évek óta szerettem volna eljutni a magyar főváros zsidó közösségi házában Savuot ünnepi, éjszakai tanulására. A párhuzamosan több teremben zajló előadások, beszélgetések több száz érdeklődőt vonzottak. Az idei központi téma a szabadság volt, melyet többek között vallási, művészi, politikai, kulturális megközelítésekkel elemeztek, a meghívott vendégek a közönség aktív bevonásával. Köszönet a szervezőknek a megosztott tudásért! ◀

PA

Megemlékezés Tatán – dr. Novák Tamás beszéde

Míg csak egy ember él a Földön, mindig legyen közülünk egy, aki beszél, aki tanúskodik, minden szeretteim nevében, ha kiáltunk értük, velünk maradnak, és nem vesz rajtuk erőt a halál.

Tisztelt gyászoló és emlékező gyülekezet! Megtisztelő, ám szorongató feladat, hogy a gyász és kegyelet e mostani órájában felekeztünk gyötrelmes érzésének szószólója legyek. Hol a szó hatalma életre idézni, ami nekünk hét és fél évtizede az élet eddigi végét, az elképzelhetlennel való találkozást jelentette. Jób könyve szerint: „vakhomály borult a földre, sötétség a halálnak árnyéka, megszünt az élet rendje”. Hetvenöt évvel ezelőtt a júniusi rekkenő hőség közepette Komáromból is elindult a halálvonat, hogy a város, a környék zsidóságát a taitaikkal együtt Auschwitz, vagy más koncentrációs tábor poklába szállítsa, hogy halálnak halálával haljanak meg, mert zsidó voltak. Tanúi voltak annak, mint szakad ketté egy társadalom, mint különül el kibékíthetetlenül emberség és embertelenség, hogyan kerültek a mindenkori kiszolgáltatott oldalára. Egész családok, virágzó gyülekezetek tűntek el egyik napról a másikra. Abban az iszonyú évben, 1944-ben a megnagyobbodott Magyarország tizenötmillió lakosa közül mintegy háromnegyed millió ennél rosszabbra is riadt. Rájuk nem véletlenül hullottak a bombák, ha hulltak – őket célba vették a fegyverek. Ők, a nemzeti nagy általános szorongásból kítaszítottak hozzájuk névre szólóan, születési anyakönyvi adatok alapján pontos laccímre jött a halál. El kellett hinniük a hihetet-

lent, hogy közel hatszázezren haltak kínhalált azért, ami nem bűn. Hogy megszülettek és annak születtek, aminek születtek. Most a hét és fél évtized előtti eseményeket a késői unokák reméljük úgy tanulják majd, mint a magyar história egyik sorscsapását. Mint a mohácsi vést. Akkor az ország háromfelé szakadt, 1944-ben pedig ketté. Más sors jutott a zsidó és nem zsidó magyaroknak. A törvények szabtak más-más sorsot, pedig közös törvényünk a tízparancsolat kötelező akkor is igaz, ha nem áll mellette porkoláb. Az ellenkezője pedig akkor is hazugság, aljasság és gyalázat, ha hadseregek szolgálják. A hét és fél évtizeddel ezelőtti megkülönböztetés az emberiség gyalázata rá példaként mutatja, hogy a jogfosztó, jogtipró, embertelenné váló rendszerek miként veszélyeztetik az egyén szabadságát úgy, hogy megjelölik, hogy gettóba zárják, marhavagonokba terelik, vagy megölik őket.

A magyarországi Holokauszt abban különbözött – ha különbözhet halál a haláltól – a többi európai zsidó pusztulásától, hogy a sorban legutoljára, röviddel a náci Németország összeomlása előtt következett be és szinte érintetlen zsidóságot vitt a halálba. 1944-ben a megszállók követelésére a nemzeti szocialista fajmítoszt követve – kizárólag származása okán – törvénytisztelő magyarok százezreit sárga csillag viselésére kötelezték. Majd gettók-

ba gyűjtötték, teljességgel kifosztva berakodó állomásokra terelték, marhavagonokba zsúfolva a teljes vidéki zsidóságot koncentrációs táborba szállították. A kíméletlen „zsidóakció” terve a németektől eredt: betartását mindent felölelően szigorúan ellenőrizték. A végrehajtók viszont mindenütt a magyar közigazgatás emberei voltak, több kevesebb buzgalommal.

Minden döntés, határozat, utasítás magyar nyelven íródott, még az utolsó cetli is. Örömmel készültek és túteljesítő is akadtak, akik a zsidónak minősülő polgárok megaláztatását, szenvedésének árját kedvvel teljesítették. Történelmi feladatról, jövőformáló szerepről beszéltek, pedig csupán a cinikus megszálló hatalom eszközei voltak.

Nagy tett volt, mondta Bakó László belügyminiszteri államtitkár Komáromban 1944 nyarán, hogy ilyen gyorsan megszabadultak a zsidóktól. Ez jutott eszembe, amikor a pesti Páva utcai Holokauszt dokumentációs központ megnyitóján alkalmából olvasták a szívszorogató névsort, köztük a 11 éves csallóközarányosi Grotter Irént, a győri 8 napos Winkler Ágit, a batorkeszi 84 éves Weisz Józsefet. Nagy tett volt???

Iszonyatos, szégyenteli tett volt. Százezreket, főként koruk, egészségi állapotuk miatt, mint munkaképteleneket az Auschwitz – birkenau-i halálgyárban elgázasították, majd elégették. Százezreket az SS kénye kedvére munkára hurcoltak, éhezettették, megtizedelték vagy agyonverték.

Folytatás a következő oldalon.

Folytatás az előző oldalról.

Másokat hosszú gyalogmenetben értelmetlen vasúti szállítások idején meggyilkoltak, vagy pl. Komáromban a nyilasok a zajló Dunába lóttak. Mindezt azért, mert zsidók voltak, vagy annak nyilvánították őket. Zsidóként ölték meg őket – függetlenül attól, hogy miként gondolkodtak önmagukról, függetlenül attól, hogy mi volt valójában az identitásuk. Voltak a származásukat elfeledni, letagadni szándékozók, izraelita vallást gyakorlók, voltak, akik a zsidó hagyományokat az életvitelükben, vagy csupán a zsigereikben őrizték, voltak magyarságukat átélők, voltak keresztény hitüket mélyen átélők is.

Tisztelt emlékező gyülekezet! A Jeruzsálemi Jad Vasem Intézet napjainkban a barbár módon megölt, elpusztított európai zsidóság jelentős emlékhelye. A rangos intézményben olvasható egyik felirat a visszaemlékezés kötelezettségét hangsúlyozza „A felejteni akarás Meghosszabbítja a számkivetést, a megszabadulás titka az emlékezés“. A kötelező visszaemlékezés mindig kérdések kérdéséhez vezet. Hogyan történhetett mindez? Miért tűrte ezt a gyalázatot magyar társadalom? Vállalja a nemzet, a nép a történelemért a felelősséget?

A történelmi emlékezet miként tartja számon a szörnyű tettek elkövetőit? Mi Magyarországon vagy Szlovákiában a népirtás történelmi öröksége? Szembenéztek-e vele teljesen? Ha az ilyen témákba vágó kérdésekkel találkozunk,

sokszor elakad a szavunk. Mit is jelenthet a kölcsönös tapintat, ez az eredetileg feddhetetlen morális fogalom: Azt jelenti, hogy minek felhánytorgatni a múltat: nem kell feltépni a sebeket. Nyelvtani formula, amely mögött gyilkosok lapulnak. A hallgatás nyomán mellébeszélés tölti be a csendet, majd megjelenik a közönséges hazugság is, hogy nem is volt, meg sem történt...

Dávid Eisenhower amerikai tábornok, az Amerikai Egyesült Államok későbbi elnöke a bergen-belseni koncentrációs tábor felszabadításakor látott elképzelhetetlen borzalmakról jelentette ki: „Mindent örökítsetek meg, szedjétek össze a filmeket, szedjétek össze a tanúkat, mert egyszer eljön a nap, amikor feláll egy rohadék, és azt mondja, hogy mindez meg sem történt..“ Pedig gyászolni kell a magyar zsidó polgártársainkat, akiket gyűlöletből emberalatti létre kényszerítettek és megöltek, a csecsemőktől az aggastyánokig. Gyászolni kell a megsemmisített hitközségeket, vesztésbe sorolni a gazdag magyarországi zsidó kultúrát, amit a vészidőszakban oly buzgalommal leromboltak. Gyászolni kell az üldözötteket, a megölteket magyarságuk okán. Mert ők – minden ellenkező állítással szemben mindvégig magyarok voltak. Magyarul gondolkodtak, magyarul írtak és olvastak. Műveltségükbe szervesen beépültek a magyar irodalom, a zene és a képzőművészet értékei. Szorgos munkájuk, tehetségük és az ország iparának, kereskedelmének, hitéletének és tudományának korszerű-

södésére voltak. Sok zsidó család mecenatúrájával a polgári Magyarország fejlődését szolgálta. Magyarságukban bíztak a magyar kormányban, a törvényességben, Horthy Miklós kormányzóban. Emiatt túrték, ideiglenesnek vélték a sokféle megaláztatást a zsidótörvények kapcsán. Még a gettóban is létezett egyfajta gyanútlanlás és jóhiszeműség. A magyarsághoz kötődés reménye, hogy a nagyobb közösség, a magyar társadalom megvédi őket a legrosszabtól. Ez a remény élt addig, amíg a szülőföldjüket ki nem húzták a lábuk alól és az Auschwitzba guruló koporsókba zsúfolták őket.

Tisztelt emlékező és gyászoló gyülekezet! Nem csak az emlékeket, hanem leginkább a tanulságokat kell továbbadni. Mert a gondviselő nem csak az emlékezés tulajdonságával ruházta fel az embert, de a felejtés képességével is. Ez a gondviselő úgy látszik, nem engedi vértanúink szenvedéseit felejteni, mindig gondoskodik felfrissíteni az emlékezetet, nem válogatva az eszközökben.

Ősi jogunk, hogy a földben nyugodhasunk, ősi kötelességünk, hogy halottjainkat eltemethessük. Ez mártírjainknak, egyben a tatai zsidóságnak sem adatott meg 75 évvel ezelőtt. Mert nem volt emberhez méltó temetésük, nem kísérték őket a síró családtagok utolsó útjukra, nem lehet a sírjukra virágot vagy követ rakni. Mert, tisztelt jelenlevők a füstnek nincs sírja. Hamujuk talán valahol a hideg Visztula folyóba merült, vagy az auschwitzi nyírfaerdők gyökereit táplálja.

Most talán mégis hazatértek, mert tanúi lehetünk a Goldberger alapítvány példaértékű kezdeményezésének. Tisztelet és őszinte megbecsülés mindnyájunknak, személy szerint Kerti Katalin asszonynak, aki a mai nap e jelentős eseményét felvállalta és létre hozta.

Tisztelt jelenlevők! Vértanúink lelke talán most itt vannak velünk Tata város kis szögletében. Ha a szél fuvallatát érezzük, megkínzott, megszenvedett lelkük simogatja arcunkat. Atyánk Izrael, fogadd örök kegyelmedbe elpusztított mártírjainkat, hozz nyugodalmat gyászoló lelkükbe, hozz békességet az emberek szívébe, hogy eljőjön a békesség kora! Emléküket megőrizzük, kínhaláluk után dicsőséges az ő nyugodalmuk. Imádkozzunk értük mindannyian! Nekik szól az utolsó szó:

ÁLÁV HASALOM! ◀

Az egykori tatai zsinagóga - kép: Süveg József/Wikimedia

Kék-fehér hétköznapok

PASZTERNÁK
ANDRÁS

84. fejezet: Vihar előtti csend?

(2012. augusztus 16.)

Két hete készülök a fenti címmel bejegyzést írni. Hat óra mikroszkópozás után rápillantottam a netre, s azonnal a billentyűzet után kaptam. A végén még hamarabb kitör a háború, mintsem legépeltem volna a gondolataimat.

Sok háborút láttam már, otthonról a fotelből, s amikor elegendő lett a CNN-en agyonismételt képekből, egy gombnyomással csatornát váltottam, vagy kimentem a hűtőhöz valami finomságot keresni. „Szerencsére mi messze vagyunk az eseményektől!” – nyugtatgattam magam még a dél-szláv háborúskodás időszakában is.

Most itt ülök Ramat Ganban, az egyetemen, a diák-szobában, amely egyben a második emelet biztonsági terme is, megerősített falakkal, ablakokkal, menekülő-létrákkal, s minden egyéb szükséges felszereléssel. Ide futunk majd be, ha felsikoltanak a szirénák munkaidőben. Amikor 2011 májusában Izraelbe jöttem, már hallani lehetett egy esetleges Irán elleni háborúról. Belevágtam mégis a nagy útba, szakmai kihívásnak tekintettem a kínálózó alkalmat, hogy idekint kutathatok.

A helyzet mára megváltozott. Már nemcsak félszavakban beszélnek a közelgő harci cselekményekről. Ezzel kel az ember reggel, ezt látja az újságok címlapján, erről beszélnek idebent, s hazatérve is leromlott állapotú óvóhelyekről szóló riportokkal bombázzák a tv-nézőket. Új SMS-riasztási rendszer, raktárkészletek feltöltése, várhatóan 500 halott... – szalagcímek az elmúlt napokból. Az esti híradóban gyerekeket kérdeztek arról, mit gondolnak az Iránnal kapcsolatos konfliktusról. Szóval mindenki kezd egy kicsit frusztrált lenni. Akadnak persze az ismerősök körében olyanok is, akik azt mondják, ha ennyit beszélnek róla, biztos nem lesz háború, remélhetőleg – teszik hozzá mégis kicsit bizonytalanul.

A legdurvább, hogy mindeközben az emberek élnek hétköznapi életüket, munkába mennek, bevásárolnak, szórakoznak, kirándulnak. A Negba utca reggeli életképén sem érezni semmi változást: a fodrászok, fotósok, zöldségesek, boltosok, mind úgy tesznek, mintha a 36 fokos kánikuláról szólnának csak a hírek. Vagy tényleg igaz, amit annyiszor hallottam az izraeliektől, hogy meg lehet szokni az állandó háborús fenyegetettséget is??? Hát nem tu-

dom, mi odahaza Európában már régen pánikba estünk volna. Két napja a laborban dolgozva megszólalt az egyik kollégám: „Ugye, ha kitör, te azonnal mész majd a Ben Gurionra, s elhúzol innen haza?” – szegezte nekem a kérdést könnyörtelenül. „Erre most mit mondjak.” – akadt el a szavam hirtelen. „Hát, izé...” – próbáltam valami épkezláb választ kinyögni, miközben arra gondoltam, hogy pár hete, ott a szarvasi erdő szélén a tábori éjszakai bátorságpróba első állomásán, milyen bátran és határozottan indítottam útjára az 1940-es évek végén Palesztina felé induló csapatokat, a kezemben egy izraeli zászlót lobogtatva. Menni vagy maradni? Nem tudom. Itt a munka, a számtalan kutatói kérdés, de mit ér majd a tudomány, a nanotechnológia, ha felbőgnek a szirénák.

(2012. augusztus 23.)

Hamburgerre vágyom, miközben kigördül velem a 61-es busz Ramat Amidar végállomásról. Schwarma vagy gyorséterem, dilemmázom magamban? Végül a húsos zsemle mellett döntök, s percekben belül a blogolvasók által már jól ismert ÁNTSZ sarokban ülök a közeli kanyonban, a Burger ranch kopottas székében.

Miközben a hamburgert és a sült krumplit majszolom, tekintetem elkalandozik a Marom Nave toronyházainak irányába. Blogbejegyzéseken töröm a fejem. A hét elején írni akartam egy kipását, történt ugyanis, hogy vasárnap és hétfőn is sikerült e “munkaeszköz” nélkül beérnem a Bar Ilanra. Szerencsére az autóbusz-megálló kis trafikjában 10 sékelért hegyekben állnak a fejedők.

Minden harapásnál egy kellemes érzés lesz rajtam úrrá, a hús a zöldség ínycsiklandó összhangja. Ahogy ott elmerengve ülök a hamburgeremmel, egyszer csak úgy érzem, mintha valaki belegyalogolt volna az intim zónámba. Balra nézve látom, hogy a szomszéd asztalnál ülő társasághoz érkezett egy kamasz lány, s méretes hátsó felével nekidőlt az asztalomnak. Jó pár centimétert arrébb is vándorolt a bútordarab előttem. Nemá!!! – ezt nem hiszem el. A fiatal hölgy pedig csak magyaráz, háttal nekem, miközben nagy fenéke lassan belemászik a tálcámba. Talán szólni kéne, merül fel európai agyamban. Elhessegetem a gondolatot, ha eddig nem tanították meg neki, hogy nem ülünk bele más tényéjába egy étteremben, már elkésett lenne a nevelő szándékú hozzászólás. Ez is Izrael egyik arca, azaz ülepe. Vagy tíz percig élvezem a váratlan vacsoravendég társaságát, majd távozik. Befelezem én is az étkezést, bevásárlás, s indulhat a hétvége. ◀

FOLYTATJUK

DR. ORNA
MONDSCHHEIM

Löwinger Mancsi szakácskönyvéből A nagymama tejbegrízt készített

Az egyik kedvelt izraeli mese egy nagymamáról szól, aki öt unokájának tejbegrízt készített, mind-egyik jó étvágygal meg ette, mert nincs semmi jobb és ízletesebb mind a nagymama tejbegríze. Pár nemzedék ezen a mesén nőtt fel, és sok mama így próbálta, néha sikerrel, néha nem, rávenni a gyerekeket, hogy tejbegrízt egyenek.

De ez a kedvelt mese nem felel meg a mai világban. Nagymama kudarcot vallana, a konyhájában ottmaradna a tejbegrízes lábas a nélkül, hogy valaki megkóstolta volna. Az egyik unoka gluténmentes ételeket eszik, a második érzékeny a laktózra, a harmadik diabetikus, a negyedik vegán, az ötödik pont az nap kezdett ketogén diétát. Tévedés ne essék, nem akarom kigúnyolni azokat, akik egészségi akadályok miatt rászorulnak a különleges diétára. A modern világban a levegőszennyezés, a fokozott műtrágya használata, a permetezések kifejlesztettek allergiás tüneteket, amelyeket régebben nem ismertek. De vannak olyan irányvonalak, amelyek villámgyorsan terjednek a világban és sokan gondolják, hogy ott lehet megtalálni a csoda választ különböző tünetekre.

A gríz durvára őrölt búza, és már régóta ismert. A Tóra harmadik könyvébe a Vajikrában, található azok a törvények, amelyeket a leviták később a szentélyben használtak, mikor áldozatokat hoztak. A Vajikrá könyv második fejezetébe találjuk: „Ha zsengekből való ételáldozatot áldozol az Úrnak, tűznél per-

gelt kalászból, és zsenge gabona-darából áldozd a te zsengeidnek áldozatát.”

Évekig a gríz másod- vagy harmadrangú ételnek számított. Sokan úgy gondolták, hogy gyermekkor a gríz már nem fontos. Mivel a retro irányvonalak az ételekre is kiterjednek, mostanában a gríz is előrelépett az ételek sorrendjében. Tudni kell, hogy B vitaminokat tartalmaz, meg magnéziumot és kalciumot, amelyek fontosak a csontok meg a szív működéséhez. A közel-keleti konyhában már régen használják, mostanában cukrászdákban is lehet találni a grízes süteményt. Az alaptésztát lehet változtatni, például pisztácia helyett, lehet diót használni vagy mazsolát hozzáadni, amely nincs a receptben.

Ez a süteményt ünnepségeken adják és a keleti szokások szerint akkor, ha olyan vendég jön, akit különlegesen tisztelünk. Mivel ez egy édes sütemény, vannak, akik szombat tiszteletére tálalják.

Hozzávalók a tésztához: 5 tojás, 1 pohár cukor, 1 pohár gríz, 1 tasak sütőpor, 1 pohár narancslé, 1 pohár olaj, 1 pohár liszt, 1 pohár darált mandula. Aki vegán süteményt akar készíteni a tojások helyet használhat cukormentes almapürét, aki gluténmenteset, a gríz helyet használjon finomra darált kukoricalisztet.

Elkészítés: A száraz hozzávalókat összekeverjük, hozzáadjuk a tojásokat, narancslét és az olajat. Olajozott és kilisztezett, tepsibe simítjuk. 180 fokban 30 percig ütjük, míg szép barna nem lesz. Miután a tészta kihűlt a következő sziruppal locsoljuk: 1 pohár víz, 1 pohár cukor és fél citrom leve. A szirupot alacsony fokú tűzön felforraltuk.

A süteményt kockákra vagy a hagyományos rombuszformára szeleteljük és meglocsoljuk a sziruppal. Mind egyes szeletre darált pisztáciát teszünk vagy egy fél diót. ◀

Alice Wiegand/Wikipedia

Camp Jichak Szarvason

Az idei nyár sem indulhatott másként, mint oly sok korábbi. Feleségemmel, Barbival útnak indultunk Szarvasra, hogy a Camp Jichak családi tábor önkénteseiként, programokat tartva, mi is feltöltődjünk újra Körös-parti élményekkel. Vasárnap este és hétfőn a Forgács Anna és György irányította csapat igyekezett mindent előkészíteni, hogy a kedden érkező családokat kész játszótérrel, dühöngő, szabadterei játszótér, valamint kész táborprogram fogadja.

A kreatív kézműves foglalkozások, a sokrétű sporttevékenységek, a legkisebbeknek szóló mocorgók, a Tündér konyha, számos újdonságot tartogatott kicsiknek és nagyoknak egyaránt. A tábor megismerő nyitójáték, az első alkalommal megrendezett családi éjszakai bátorságpróba, a péntek délelőtti kalácsfonással kiegészített zsidó hagyományokat bemutató állomásos játék

szintén nagy sikert aratott az évente visszatérő és az új táborozók körében. A szarvasi tábor remek kóser konyhája, a felnőtteknek szóló extra programok, a közös órázások, esti bográcsosok feledhetlenné tették 2019. első Camp Jichak turnusát (www.campjichak.com). A remek hangulaton még a zivataros időjárás és a szúnyoginvázió sem rontott. ◀

PA

Nagy Geri felvétele

Am Israel chaj

Rozhovor s rabínom Kapustinom

Narodil som sa v Rusku, na Urale. Môj otec slúžil ako dôstojník vo vojenskom námorníctve a matka bola učiteľkou. Odmalička som s rodinou cestoval a som žil na Kamčatke, v Gruzínsku a nakoniec sme sa presťahovali na Krym. Vyrástol som v asimilovanej sovietskej rodine a byť Židom pre mňa znamenalo len spolupatričnosť so židovským národom a nič náboženské. Viera prišla neskôr, kvôli rôznym faktorom.

V roku 2000 som sa stal študentom rabínskej školy Leo Baeck College v Londýne a po piatich rokoch štúdiu som získal smichu a titul magistra z hebrejčiny a židovských vied. Ako rabín som najprv slúžil v reformnej komunite na Ukrajine v Charkove a v roku 2007 som sa presťahoval na Krym, kde som bol krymským rabínom až do marca 2014. Na Kryme som sa oženil a tam sa narodili deti Hannah a Baruch. Spolu sme sa presťahovali na Slovensko koncom marca 2014, na pozvanie ÚZŽNO.

Už päť rokov pôsobíte na Slovensku. Ktoré komunity navštevujete pravidelne?

Raz za mesiac chodím do Košíc, Prešova a Trenčína. Niekoľkokrát za rok navštevujem Žilinu a Rimavskú Sobotu a nepravidelne chodím do iných komunít podľa ich potrieb.

Aké stále programy máte v Bratislave?

V Bratislave dvakrát za mesiac robím modlitby v piatok večer, týždenne učím v rámci kurzu judaizmus pre začiatočníkov, učím v Nedeľnej škole ŽNO BA, aktívne spolupracujem s klubom seniorov ŽNO BA a s domovom seniorov Ohel Dávid, kde posledné mesiace prednášam týždenne. Okrem toho robím na dennom letnom tábore pre deti v Bratislave a štyrikrát za rok na detskom seminári Moadon, kde sú deti z celého Slovenska, ale väčšinou z Bratislavy. Okrem toho pripravujem a vykonávam rôzne obrady životného cyklu, ale nielen v Bratislave.

Ako vyzerá v súčasnosti židovský život na Slovensku?

Židovský život na Slovensku je v súčasnosti dosť pestrý. Ľudia sú väčšinou asimilovaný, ale určitým spôsobom chcú vyjadriť svoje židovstvo. Podľa mňa neexistuje iba jedna cesta k tomu, aby sa jednotlivci mohli cítiť Židom. Nie všetci

sa hlásia k náboženstvu a tradičnému spôsobu života, ale sú aj iné možnosti, ako sa dá zachrániť vlastnú identitu a odovzdať ju ďalšej generácii. Aké sú to možnosti? Cez pocit spolupatričnosti so svojím národom, cez židovskú kultúru, židovské knihy, túžbu chrániť pamiatku na obete holokaustu, prostredníctvom nášho dedičstva, detské židovské aktivity a tábory... Som presvedčený, že Židia na Slovensku nestratili jidiškaj, ale ako rabín by som určite chcel, aby ich presvedčenie zahŕňalo aj prvky náboženstva.

Aké sú najvýznamnejšie výsledky vašej doterajšej práce?

Na túto otázku je pre mňa veľmi ťažké odpovedať, lebo všetko čo robím, úprimne uvažujem za dôležitú úlohu. Niekedy sú výsledky zrejme, ale niekedy treba byť trpezlivý a nestrácať vieru v ľudí. Dovolím si spomenúť niekoľko vecí. Najprv, obrady životného cyklu, ktoré robím každý rok, ako napríklad sobáša a bar micvy. Keď pripravujem žiakov na bar alebo bat micva, alebo sobášim, je pre mňa zrejme, že židovský život na Slovensku pokračuje. Po druhé, keď vidím, že ľudia stále majú záujem a chodia na moje náboženské a edukačné aktivity. Po tretie, formálne a neformálne medzináboženské aktivity. Pravidelne navštevujem škôlky, školy,

univerzity, vystupujem na rôznych verejných stretnutiach a nestrácam vieru v ľudí dobrej vôle uprostred rastúcej podpory strán, ktoré šíria nenávisť. Som optimista a dúfam, že najvýznamnejšie výsledky mojej práce ma ešte len čakajú.

Ako vidíte súčasnosť a budúcnosť židovskej komunity na Slovensku?

Židovská komunita na Slovensku je podľa môjho názoru dobre organizovaná. Obce a ÚZ ŽNO robia všetko možné a ponúkajú ľuďom všetkých vekových skupín rôzne náboženské, sociálne a vzdelávacie programy. Čo sa týka budúcnosti, myslím si, že najväčšia hrozba stojí pred obcami v menších mestách, kde je aktuálne veľmi málo detí. V Bratislave a Košiciach je to lepšie a verím, že deti, ktoré dnes chodia na rôzne detské programy, budú v budúcnosti členmi svojich obcí a židovský život na Slovensku bude pokračovať. Známý výraz: "Am Israel chaj – Národ Izraela žije!" opakujeme po stáročia a ja verím, že na Slovensku to aj po nás bude komu hovoriť. ◀

PT

Síp 12 – kam sa oplatí vrátiť

Pred niekoľkými mesiacmi otvorila svoje brány predajňa a reštaurácia Kasher Deli Budapest na prízemí sídla Židovskej náboženskej obce v Budapešti. Ktokoľvek si tu môže zadovážiť svoje obľúbené izraelské lahôdky, ponúkajú široký sortiment kóšer pekárskych výrobkov, mäsa, doplnkov do kuchyne a domácností.

Ak by sme chceli ochutnať lahôdky židovskej kuchyne, v príjemnom prostredí galérie si od rána do večera môžeme pochutnať na čerstvých sendvičoch, šalátoch, pizzách a ďalších vynikajúcich jedlách. Pri pohľade na sladkosti zákazník určite neodolá ani ponuke zákuskov, ktoré sa nachádzajú pod číslom dverí 12 v ulici Síp. – www.facebook.com/kosherdelibudapest. ◀

PA

Letné stretnutia v Galante

**V tomto roku si pripomínáme smutné 75. výročie deportácie našich predkov do nacistických koncentračných táborov, no spomienka na tragédiu svetového židovstva je stále živá. Holokaust sa netýka iba minulosti, je hlboko vyte-
tovaný do povedomia nás všetkých.**

Hovorí sa šesť miliónov židovských obe-
tí, no nie sú to anonymné čísla. Boli to kon-
krétne ľudia, ktorí mali svoje meno, živoby-
tie, zvyky, dobré aj zlé ľudské vlastnosti.
Medzi nimi bolo aj židovské obyvateľstvo
Galanty a jej okolia. Aj keď sa jeho život pred
vojnou odohrával najmä v rámci vlastnej
komunity, významne sa podieľali aj na hos-
podárskom živote mestečka a okolia. Naj-
väčší rozkvet dosiahla židovská obec v 30.
rokoch, keď mala 1274 členov, teda 29 per-
cent z celkového počtu obyvateľov, pričom
židia žili aj v 32 obciach galantského okresu.

Pokojný život trval až do doby temna,
ktorou bol v Európe nástup fašizmu a neslý-
chaná perzekúcia židov. Zbavil našich sú-
vercov základných občianskych práv, ob-
medzoval ich náboženské aktivity, väznil
ich a mučil. Začiatkom mája 1944 zriadili v
uliciach Galanty okolo veľkej synagógy pro-
vizórne geto. V priebehu mesiaca tu žandá-
ri sústredili okolo 1600 židov, z toho asi 600
z okolitých obcí. So žltou hviezdou na pr-
siach a batohom na chrbte ťažko kráčali

starí rodičia, rodičia, rabíni, bócheri, starci,
mladí ľudia, nevinné deti... Koncom mája
nasledoval ďalší úder. Galantských židov
odviedli do ústredného geta v novozámoc-
kej tehelni, kde boli internovaní v nelu-
dských podmienkach. V dňoch 11. a 14. júna
1944 ich nahnali do dobytčiakov a deporto-
vali do vyhladzovacieho tábora v Osvienči-
me, odkiaľ už pre väčšinu nebolo návratu.

Z takmer dvoch tisícov odvlečených osôb
sa po oslobodení domov vrátilo približne
400 zúbožených ľudí. Museli však vstať a
začať budovať svoj život nanovo. Napriek
prežitým hrôzám im pomáhala viera a sil-
ný pocit identity. Snažili sa žiť tak, ako ich to
naučili rodičia a starí rodičia. Na vojnových
troskách zakladali nové rodiny a do svojich
detí, príslušníkov povojnovej generácie,
tradíciu automaticky prenášali. Tí prežíva-
li detstvo v rodinách, ktoré si ju nadovšet-
ko ctili a žili podľa nich. V komunite, kde
každý každého poznal, kde sobota voňala
barchesom a šóletom a sviatky zneli typic-
kými melódiami v starej synagóge. Kde

otcovia svoj pracovný deň začínali a končili
modlitbou a v sobotu večer zaželeli rodine
gut woch, dobrý týždeň. Kde sa mamy sta-
rali o to, aby rodine nič nechýbalo...

To, že korene a výhonky jednej z naj-
starších, najzbožnejších a najaktívnejších
náboženských obcí v regióne ešte i dnes s
úctou a pietou opatrujú, je dôkazom toho,
že úsilie rodičov malo zmysel. Patrí im za-
to vďaka a úcta. Ich prejavom je každoroč-
ná spomienková tryzna, askara, ktorá sa
na galantskom židovskom cintoríne za
hojnej účasti súvercov z domova i zo za-
hraničia, ale aj Galantčanov a predstavi-
teľov spoločenského života konala 30. júna
2019. Prítomným sa prihovril predseda
ŽNO v Galante, Vojtech Fahn, v maďar-
skom jazyku Andrej Schulcz, ako aj nový
predseda ÚZŽNO v SR Richard Duda. Zá-
dušné modlitby predniesol rabín Baruch
Myers. Zapálením sviečok za obeť šoa a
položením kamienkov spomienky k čier-
nemu pamätníku bola opäť dodržaná tra-
dícia a zároveň bol pozdvihnutý hlas pro-
ti neznášanlivosti, xenofóbii, netolerancii,
rasovým predsudkom a antisemitizmu,
ktoré opäť dvíhajú hlavy vo svete, ale aj v
našom blízkom okolí. Aby sa už nikdy nič
podobné nemohlo zopakovať!

Deň pred askarou, v sobotu popoludní, sa
v priestoroch zrekonštruovaného kaštiela,
konalo druhé stretnutie galantských rodá-
kov po piatich rokoch. Zišlo sa nás vyše päť-
desiat... radosť zo vzájomného stretnutia,
spomínanie, ale aj rozhovory o dnešku, tak
možno charakterizovať toto horúce letné
popoludnie, ktoré sa pretiahlo až do večer-
ných hodín. Bolo nám spolu dobre! Ďakuje-
me organizátorom a tešíme sa na skoré do-
videnia... lebo odkaz našich rodičov sa na-
plní iba týmto spôsobom. ◀

Židovský kultúrny festival v Dunajskej Strede

**V dňoch 24. – 28. júna sa v Dunajskej Strede uskutočnil kultúrny festival, finanč-
ne podporovaný samosprávou mesta Dunajská Streda. Na viacdňové poduja-
tie pricestovalo takmer stopäťdesiat návštevníkov z celého sveta, pochádza-
júcich z mesta a ich potomkovia. Okrem kultúrnych podujatí – výstavy, koncertu,
promócie knihy, prehliadky mesta a recepcie – bolo významnou udalosťou festiva-
lu odhalenie šesťdesiatich štyroch kameňov spomienok, tzv. Stolpersteinov, pred
niekdajším bydliskom obetí.**

Dňa 30. júna odhalili pamätnú tabuľu na železničnej stanici, na židovskom cintorí-
ne v Dolnom Štáli. Pri príležitosti veľkolepého spomienkového aktu odhalili novú ta-
buľu na pamätnej stene a zapálili fakle na pamiatku šiestich miliónov obetí. Príhovor
predniesol predseda komunity Tibor Kornfeld, veľvyslanec Izraela v Bratislave Cví
Vapni, radca maďarského veľvyslanectva v Bratislave Antal Disztl, preživší holokaustu
a ich potomkovia. Dojímavé boli slová osemročného dievčatka z Izraela, zástupky-
ne štvrtej generácie. Nasledovali slová primátora mesta Zoltána Hájosa a podpredse-
du Zväzu slovenských židovských náboženských obcí Igora Rintela. Na podujatí účin-
koval Zmiešaný zbor Lajosa Bárdosa, kantor Baruch Vesely so synom z Jeruzalema,
zbor izraelských návštevníkov a žiak prednášajúci báseň. Členka vedenia Zväzu ma-
ďarských náboženských obcí Magda Vadász sa prítomným prihovrila v mene pred-
sedu Zväzu Andrása Heislera. Po smútočnej modlitbe sa konala recepcia v komunit-
nom dome v Malom Blahove. ◀

PZs

Katarína Potoková

Komunitná mozaika

– fotografie z minulosti našej obce –

► Zbierka dokumentov Mikromúzea Ármina Schnitzera (historia komárňanského a regionálneho židovstva, svet našich sviatkov, zmiznutá minulosť spomienka na súvercov obete holokaustu, židovský domov, zrkadlo súčasnosti a budúcnosti). „V zaplnenej synagóge sa uskutočnilo otvorenie výstavy, kde kurátorka, riaditeľka Židovského archívu Zsuzsanna Toronyi, predniesla svoje myšlienky, ktoré do hebrejčiny tlmočila Miriam Neiger-Fleischmann a do slovenčiny Tamás Paszternák. Prítomní mali možnosť pozrieť si obnovenú záhradu a výstavu v sále Móra Lipschera.“ – Spravodajca 216–217. (jún –júl 2014)

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia! Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy
10103804/5200 – OTP Slovakia

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia
IBAN: SK060900000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX
Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno
alebo
IBAN: SK525200000000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX
Adresa banky: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Nástenka

krátke správy

Vydávanie Spravodajcu, ŽNO v Komárne a Klub Šalom podporili: MUDr. Ivan Kolín (Košice). Ďakujeme!

Dňa 5. júla zavítali do Chudobinca návštevníci z Holandska. So záujmom si pozreli naše múzeum a synagógu. Na ich otázky odpovedal v nemeckom jazyku predseda ŽNO v Komárne Anton Pasternák. Do kroniky zapísali uznateľné slová o všetkom, čo videli.

V júni navštívil Chudobinec štvorčlenný filmový štáb, ktorý plánuje natáčať film o židovstve. Po múzeu a synagóge ich sprevádzal Tomáš Novák. O našej náboženskej obci a tradíciách hovoril a na otázky návštevníkov odpovedal v slovenčine.

Dňa 5. júla k nám zavítala päťdesiatčlenná skupina pedagógov a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa zúčastnili zájazdu do Komárna, organizovaného učiteľkou Obchodnej akadémie Lubicou Ježovou. Prišli k nám z rôznych slovenských a českých miest. So záujmom si vypočuli prednášku Antona Pasternáka v slovenskom jazyku o múzeu a synagóge.

Spravodaj – mesačník ŽNO v Komárne, **založený** v roku 5756. (1996), **šéfredaktor**: Tamás Paszternák (tamas.paszternak@menhaz.sk), András Paszternák (andras.paszternak@menhaz.sk), **spolupracovníci**: Judit Haas, Mgr. Ferenc Piczek, **grafická úprava**: Richard Saláth, **jazyková korektúra**: Magda Vadász (Budapest), Zsuzsanna Paszternákné Kertész (Komárno), Katarína Potoková (Nitra), tlač: Nec-arte Kft., Komárno, **adresa ŽNO**: Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. **Regisračné číslo**: EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO**: 34073400. Periodikum je nepredajné.

Rozhovor s rabínom Kapustinom

► V máji privítala naša náboženská obec účastníkov tradičnej záhradnej párty, usporadúvanej každoročne pri príležitosti sviatku Lag Baomer, organizovanej Ústredným zväzom židovských náboženských obcí v Slovenskej republike. Prítomným o sviatku porozprával bratislavský rabín Miša Kapustin (vľavo). (strana 4.)

Zomrel MUDr. Dušan Rybár, predseda Židovskej náboženskej obce v Rimavskej Sobote

Dňa 19. júna sa rimavskosobotská a okolité náboženské obce lúčili s predsedom miestnej komunity, pediatrom MUDr. Dušanom Rybárom, ktorý po ťažkej chorobe skonal vo veku nedožitého 74. roka svojho života. Na rozlúčke s váženým a obľúbeným lekárom sa zúčastnili obyvatelia mesta i okolia. Rabínske povinnosti vykonal bratislavský rabín Miša Kapustin, príhovor predniesol aj podpredseda Zväzu slovenských židovských náboženských obcí Igor Rintel. Spolu s manželkou, deťmi, vnukmi a príbuznými sa so zosnulým lúčia židovské komunity regiónu, ktoré počas dlhých rokov odovzdane viedol. Pán doktor Rybár viac ako štyridsať rokov liečil svojich malých pacientov v Rimavskej Seči. Na poslednej rozlúčke odriekal kadiš jeho syn Tomáš. Dušan Rybár sa vždy zaujímal o dianie v našej náboženskej obci, bol verným čitateľom našich novín. Jeho pamiatku si zachováme! ◀

Členovia komárňanskej komunity
a redaktori Spravodajcu

Jeseň 2019

Európsky deň židovskej kultúry sa uskutoční v nedeľu, **1. septembra 2019**. V súlade s našimi tradíciami očakávame záujemcov s pestrým programom. V poradí 5780. židovský rok sa začína **29. septembra 2019**, v nedeľu večer. O 18. hodine sa stretne v budove Chudobinca (Menház). Po večernej modlitbe bude nasledovať slávnostná večera. V prvý deň Roš Hašana, **30. septembra 2019**, sa bude konať tašlich a spoločné učenie o 18. hodine. Kol Nidre, predvečer sviatku Jom Kipur pripadá na utorok 8. októbra o 18. hodine, Mazkír Jom Kipur sa bude konať vstredu **9. októbra**. ◀

Myšlienky redaktora

Pre mnohými rokmi sa vedenie Židovskej náboženskej obce v Komárne rozhodlo, že rozšíri svoje komunitné priestory, v ktorých nám veru

ANDRÁS
PASZTERNÁK

často bolo tesno, a to tak, že sálu Zoltána Wallensteina spojil s miestnosťou Mikromúzea Árpina Schnitzera. Úmysel bol správny, veď odvtedy sa oveľa pohodlnejšie pomestíme pri príležitosti podujatí Klubu Šalom, sviatočných stretnutí či večerí. Už v zárodku rekonštrukcie sa zrodila myšlienka namontovania posuvných dverí medzi obe miestnosti. Vďaka zabezpečeniu finančných prostriedkov sa niekoľko dní pred Dňom martýrov aj tento sen splnil. Za koordinácie člena vedenia Zoltána Kollára vznikol imponantný deliaci prvok zdobený Dávidovými hviezdami, ktorý umožňuje osobitné používanie miestností pri príležitosti menších podujatí. Nech je to prijatie návštevy, porada alebo interaktívne múzejné hodiny. Keď po prvýkrát zazrieme štvordielne tmavohnedé posuvné dvere, mimovoľne nás napadne myšlienka, akoby tu stáli od dávnych čias, od vybudovania Chudobinca v roku 1896. Nech naša komunita ešte dlhé roky používa tento nový prvok historickej budovy! ◀

